

**Անչափահասի պաշտպանությունը քրեական գործերով վարույթի
ընթացքում**

ՀԵՌԱՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

ԾՐԱԳԻՐ

**ԹԻՐԱԽԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲ _____ քրեաիրավական մասնագիտացմամբ դատավորներ,
դատախազներ**

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՄԱՏՈՒՑՄԱՆ ԵՂԱՆԱԿ _____ հեռաուսուցում

ՈՒՆԿՆԴԻՐՆԵՐԻ ԹԻՎԸ _____ 162

ՎԵՐԱԴԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՀԱՏՎԱԾ _____ 19.09.2017-27.11.2017

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՂ/ՎԵՐԱԴԱՏՐԱՍՏՈՂ ____ Արսեն Նիկողոսյան, Աննա Մարգարյան,

Յուլիանա Մելքումյան

ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Անչափահասների արդարադատության գաղափարը վերջին ժամանակների զարգացումներից է: Մինչև XIX դարը անչափահաս և չափահաս անձանց նկատմամբ կիրառվում էին քրեական դատավարության նույն ընթացակարգերը: ՀՀ արդարադատության համակարգում բարեփոխումներ են իրականացվում 2001 թվականից ի վեր՝ առաջ քաշելով երեխայի լավագույն շահի վերաբերյալ թեզը: Բարեփոխումները կոչված են հաղթահարելու ոլորտում առկա դժվարությունները, սակայն միևնույն ժամանակ ոլորտում առաջանում և հրատապ լուծում են պահանջում մի շարք սոցիալական և իրավական բնույթի հիմնախնդիրներ: Այդ խնդիրներից մեկն է անչափահասների արդարադատության հարցերով զբաղվող առանցքային

դերակատարների՝ դատավորների, դատախազների, ինչպես նաև արդարադատության համակարգի այլ աշխատակիցների մասնագիտական վերապատրաստումները, որոնք հատկապես կարևոր են անչափահասների գործերով առանձին դատարաններ չունենալու պարագայում: Իրավախախտում կատարած անչափահասի վերաբերյալ որոշումը ենթադրում է բարդ գործընթաց ինչպես փաստերի ուսումնասիրման ու գնահատման, այնպես էլ անչափահասների իրավունքների պաշտպանության ոլորտում միջազգային և ներպետական իրավունքի նորմերի համակողմանի վերլուծության առումով: Այս գործընթացի արդյունավետ իրականացումն անհնար է առանց անչափահաս իրավախախտի իրավունքի առանցքային հասկացությունների, սկզբունքների և ընթացակարգերի լավ իմացության:

ՀԵՌԱՌՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ՆՊԱՏԱԿԸ

Սույն դասընթացը նպատակ ունի ունկնդիրներին ծանոթացնել ՀՀ-ում երեխաների իրավունքների պաշտպանության, ինչպես նաև անչափահասների արդարադատության համակարգին, ներկայացնել երեխաների պաշտպանության ոլորտի հիմնական դերակատարներին ու նրանց գործառույթները, անչափահասների գործերով արդարադատության իրականացման ինչպես ներպետական, այնպես էլ միջազգային փաստաթղթերում նախատեսված հիմնարար սկզբունքները, պահանջները, հիմնախնդիրները, անչափահաս տուժողների և վկաների պաշտպանության ընթացակարգերը, իրավախախտում կատարած, հանցագործությունից տուժած կամ հանցագործության վկա անչափահասների սոցիալական վերականգնման հնարավորությունները:

ՀԵՌԱՌՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԵԼՔԱՅԻՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ (նշել այն հիմնական գիտելիքներն ու/կամ հմտությունները, որոնց պետք է տիրապետի ունկնդիրը՝ դասընթացին հաջող մասնակցության դեպքում)

Յուրաքանչյուր ունկնդրի իմացության (դասին մասնակցության) հիմնական ցուցիչներն են ինքնաստուգիչ հարցերին տրված պատասխանները և կատարված

առաջադրանքը (ըստ անհրաժեշտության):

Ակնկալվում է, որ դասընթացի ավարտին ունենդիրը՝

- Պատկերացում կկազմի ՀՀ-ում երեխաների իրավունքների պաշտպանության օրենսդրական հիմքերի և համակարգի մասին, ինչպես նաև դրա կառուցվածքային յուրաքանչյուր օղակի գործառույթների վերաբերյալ,
- Կտիրապետի երեխայի լավագույն շահի որոշման ընթացակարգերին և գործիքակազմին,
- Կճանաչի ՀՀ-ում անչափահասների գործերով արդարադատության համակարգի դերակատարներին,
- Կիմանա ՀՀ-ում անչափահասների գործերով արդարադատության համակարգի դերակատարների գործառույթները,
- Կտիրապետի անչափահասների գործերով արդարադատությունը կանոնակարգող միջազգային առանցքային փաստաթղթերին և կկողմնորոշվի, թե առանձին հիմնախնդիրների վերաբերյալ առավել մանրամասն տեղեկատվության համար ինչ միջազգային իրավական աղբյուրներից կարող է օգտվել,
- Կկարողանա բացահայտել ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժատեսակների, խափանման միջոցների, քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառմանը ներկայացվող պահանջները և սահմանափակումները,
- Կկարողանա գնահատել անչափահասների նկատմամբ այլընտրանքային միջոցների կիրառման առանձնահատկությունները, պրոբացիայի և մեդիացիայի կիրառելիությունը,
- Կկարողանա կիրառել անչափահասների համար հարմարեցված պայմաններում և նրանց մատչելի լեզվով մինչդատական վարույթի և դատական քննության կազմակերպման կանոնակարգումները,
- Կտիրապետի անչափահասների նկատմամբ պատժի և քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների նշանակման սկզբունքներն ու

մոտեցումները,

- Կկարողանա կիրառել անչափահաս տուժողների և վկաների պաշտպանության կանոնակարգումները,
- Կգնահատի իրավախախտում կատարած, հանցագործությունից տուժած կամ հանցագործության վկա անչափահասի սոցիալական վերականգնման գործում սոցիալական աշխատողների ներգրավման կարևորությունը և հնարավորությունները:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ (նշել այն առանցքային գաղափարները կամ թեմաները, որոնք ներկայացվելու են հեռաուսուցման դասընթացում. դրանք կարող են արտահայտված լինել դասընթացի ելքային արդյունքներում, բայց կարող են լինել նաև լրացուցիչ հասկացություններ)

Սույն հեռաուսուցման դասընթացի հիմնական գաղափարները ներկայացվելու են համապատասխան դասերի/շաբաթների համար նախատեսված նյութերում: Ստորև հաջորդաբար ներկայացված են յուրաքանչյուր դասի/շաբաթվա նյութերում տեղ գտած և հիմնական գաղափարներին վերաբերող թեմաները:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Դաս 1. Երեխաների իրավունքների պաշտպանության համակարգը ՀՀ-ում.
յուրաքանչյուր օղակի դերը անչափահասների մասնակցությամբ վարույթներում

Դաս 2. Երեխայի լավագույն շահի հասկացությունը. ՀՀ-ում երեխայի լավագույն շահը որոշելու համար նախատեսված ընթացակարգը և գործիքները

Դաս 3. Հայաստանում անչափահասների գործերով արդարադատության համակարգի կառուցվածքը, դերակատարները և վերջիններիս գործառույթները

Դաս 4. Անչափահասների գործերով արդարադատությունը
կանոնակարգող միջազգային առանցքային (ՄԱԿ-ի և ԵԽ-ի)
փաստաթղթերը

Դաս 5. Ազատությունից զրկելու հետ կապված պատժատեսակների և
քրեաիրավական ներգործության այլ միջոցների կիրառումը անչափահասների
նկատմամբ: Անչափահասների համար նախատեսված քրեակատարողական
հիմնարկը և համայնքային կանխարգելիչ ծրագրերը

Դաս 6. Անչափահասների նկատմամբ ազատությունից զրկելու հետ չկապված
խափանման միջոցները, պատիժները և այլ միջոցները, դրանց կիրառման
առանձնահատկությունները: Պրոբացիա և մեդիացիա

Դաս 7. Մինչդատական վարույթի և դատական քննության կազմակերպումը
անչափահասներին հարմարեցված պայմաններում և նրանց մատչելի լեզվով.
միջազգային փորձը

Դաս 8. Անչափահասների նկատմամբ պատժի և քրեաիրավական ներգործության այլ
միջոցների նշանակման սկզբունքներն ու առանձնահատկությունները

Դաս 9. Անչափահաս տուժողների և վկաների պաշտպանությունը ՀՀ
օրենսդրությամբ և միջազգային փաստաթղթերով

Դաս 10. Սոցիալական աշխատողների և այլ մասնագետների դերակատարությունը
իրավախախտում կատարած, հանցագործությունից տուժած կամ հանցագործության
վկա անչափահասների վերականգնման գործում

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ (նշել այն մեթոդները կամ միջոցները, որոնց կիրառումը կնպաստի հեռաուսուցման դասընթացի բովանդակության հասկացմանը: Օրինակ՝ վարժություններ, ինտերնետ ֆորումներ, վիրտուալ քննարկումներ և այլն):

Ինքնաստուգիչ հարցերին պատասխանելու և առաջադրանքը կատարելու միջոցով ունկնդիրները հնարավորություն են ստանում առավել խորությամբ հասկանալ ինչպես համապատասխան տեքստը, այնպես էլ դրա կիրառական արժեքը: Տեքստային նյութին կցված են մեդիա նյութեր:

ՏԵՍԱՁԱՅՆԱՅԻՆ ՍԱՐՔԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ (նշել հեռաուսուցման դասընթացի իրականացման համար անհրաժեշտ տեսաձայնային սարքավորումները: Օրինակ՝ համակարգիչ, պրոյեկտոր, DVD և այլն)

Հեռաուսուցման դասընթացին մասնակցելու համար անհրաժեշտ են՝

1. Համակարգիչ (ունկնդրման հարմարություններով)
2. Համացանց մուտք գործելու հնարավորություն (wi-fi սարքավորում և այլն)

ՀԵՌԱՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՅՈՒՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԲԱԶԱՅԻՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԸ (նշել այն գիտելիքներն ու հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ են հեռաուսուցման դասընթացի յուրացման համար)*

Տվյալ դասընթացի թեմաների յուրացման համար բավարար են իրավագիտության ոլորտի, հատկապես՝ քրեական իրավունքի և քրեական դատավարության ուղղվածությամբ հիմնարար գիտելիքներ:

ՀԵՌԱՌԻՍՈՒՑՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑԸ

Հեռաուսուցման դասընթացի ժամանակացույցը մանրամասն ներկայացված է ուսումնական պլանում: Հեռաուսուցման դասընթացի ընդհանուր տևողությունը 10 շաբաթ է (յուրաքանչյուր շաբաթ՝ 4 ժամ ծավալով, ընդհանուր՝ 40 ժամ ծավալով):